

УДК 330.341

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

*Токмакова І. В., д.е.н, професор,
Курилович В. Р., аспірант,
Казаков А. Г., магістр (УкрДУЗТ)*

Загострення кризових явищ в економіці, обумовлених зростанням впливу негативних і деструктивних факторів соціально-економічного середовища, вказує на актуальність розбудови українських підприємств на засадах сталого розвитку. Встановлено, що сталий розвиток на рівні підприємства – це підхід до управління бізнесом, заснований на створенні довгострокової цінності для широкої групи стейкхолдерів, що включає серед інших майбутні покоління, та реалізується шляхом збалансованого управління економічними, екологічними і соціальними факторами. З'ясовано переваги сталої діяльності підприємств, серед яких слід виділити підвищення рівня організаційного управління та соціальної відповідальності, нові ринкові можливості та зростання інвестиційної привабливості, інноваційність у виробничих та управлінських процесах, мінімізація ризиків та скорочення витрат, а також створення сприятливих умов для розвитку майбутніх поколінь за рахунок раціонального розподілу і використання ресурсів. Встановлено, що існує ряд обмежень, які не дозволяють забезпечити реалізацію цільових установок сталого розвитку, зокрема це надмірна ідеологізація даної концепції. Зроблено висновок, що все більшого значення набуває необхідність реалізації практичного інструментарію сталого розвитку на базовому рівні його впровадження – підприємстві. З'ясовано, що механізм сталого розвитку підприємства повинен містити систему цілей, завдань, функцій, принципів та методів, що визначають внутрішню організацію та задають порядок взаємодії та напрямки впливу механізму. Розкрито ключові принципи ефективної реалізації сталого розвитку бізнесу. Виходячи з переваг системно-синергетичного підходу запропоновано етапи забезпечення сталого розвитку підприємства. Визначено переваги розвитку цифрових технологій в системі сталої виробничо-господарської діяльності, зокрема це підвищення операційної ефективності, зниження екологічних ризиків, підвищення соціальної справедливості та забезпечення ефективності управлінських процесів. Приведено перспективні стратегії забезпечення сталого розвитку для українських підприємств.

Ключові слова: сталий розвиток, підприємство, управління, механізм, інструменти, принципи, цифровізація.

CONCEPTUAL PROVISIONS OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

*Tokmakova I. V., Doctor Economics, Professor,
Kurylovych V. R., graduate student
Kazakov A. G., master (USURT)*

The aggravation crisis phenomena in the economy, due to the growing influence negative and destructive factors the socio-economic environment, indicates the urgency

© Токмакова І.В.,
Курилович В.Р.,
Казаков А.Г.

Вісник економіки транспорту і промисловості № 84, 2023

building Ukrainian enterprises on the basis sustainable development. It has been established that sustainable development at the enterprise level is an approach to business management based on the creation long-term value for a wide group stakeholders, which includes, among others, future generations, and is implemented through the balanced management of economic, environmental and social factors. The advantages of the sustainable activity enterprises have been clarified, among which it is necessary to highlight the increase in the level organizational management and social responsibility, new market opportunities and the growth investment attractiveness, innovativeness in production and management processes, minimization risks and reduction costs, as well as the creation favorable conditions for the development of future generations due to the rational distribution and use of resources. It has been established that there are a number limitations that prevent the implementation sustainable development targets, in particular, excessive ideologization this concept. It was concluded that the need to implement a practical toolkit sustainable development at the basic level its implementation - the enterprise - is becoming more and more important. It was found that the mechanism sustainable development the enterprise should contain a system goals, tasks, functions, principles and methods that determine the internal organization and set the order of interaction and directions influence the mechanism. The key principles effective implementation sustainable business development are disclosed. Based on the advantages the system-synergistic approach, the stages of ensuring the sustainable development the enterprise are proposed. The advantages the development digital technologies in the system sustainable production and economic activity are determined, in particular, it increases operational efficiency, reduces environmental risks, increases social justice and ensures the efficiency management processes. Prospective strategies for ensuring sustainable development for Ukrainian enterprises are given.

Keywords: *sustainable development, enterprise, management, mechanism, tools, principles, digitization.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Погоєнне вiдновлення української економiки вимагатиме масштабних структурних змiн та екологiчної перебудови дiяльностi пiдприємств. Екологiзоване виробництво має бути ресурсозберiгаючим, не забруднюючим довкiлля, безвiдходним, заснованим на широкому дотриманнi екологiчних норм i таким, що не порушує екологiчну рiвновагу, екологiчнi заборони та обмеження. Сталiсть дiяльностi пiдприємства надає ряд переваг, таких як пiдвищення рiвня органiзацiйного управлiння та соцiальної вiдповiдальностi, новi ринковi можливостi та зростання iнвестицiйної привабливостi, iнновацiйностi у виробничих та управлiнських процесах, мiнiмiзацiя ризикiв та скорочення витрат, а також створення сприятливих умов для розвитку

майбутнiх поколiнь за рахунок рацiонального розподiлу i використання ресурсiв. Зазначене вказує на актуальностi майбутньої розбудови пiдприємницької дiяльностi українських пiдприємств на засадах сталого розвитку i обумовлює необхiдностi з'ясування ключових положень даної концепцiї з урахуванням трендiв соцiально-економiчного прогресу суспiльства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій і виділення невирішених частин загальної проблеми. Питання сталого розвитку економiчних систем широко досліджуються вiтчизняними та закордонними вченими. Фундаментальнi теоретичнi аспекти концепцiї сталого розвитку розкритi в працях таких вчених, як Брундтланд Г. [1], Дейлі Г. [2], Медоуз Д., Рiчардсон Дж., Беренс У. [3] та iнших. Теоретико-методологiчнi аспекти забезпечення сталого розвитку та

механізми його реалізації досліджують такі вітчизняні вчені, як: Дикань В., Токмакова І. [4], Дорогунцов С., Ральчук О. [5], Кирич Н., Мельник Л., Погайдак О. [6], Харічков С. [7] та інші. В наукових доробках представлених вчених сформовані різні підходи до визначення феномену сталого розвитку та трактування його особливостей, механізмів забезпечення. Однак, багатоаспектність та складність категорії «сталий розвиток», його вагомий вплив на функціонування підприємства і економіку вказують на доцільність подальших досліджень концептуальних засад забезпечення сталого розвитку вітчизняних підприємств.

Мета статті полягає у визначенні сутності і розкритті концептуальних положень забезпечення сталого розвитку підприємств в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. В останні десятиліття людство зіткнулося з низкою негативних впливів, пов'язаних із природними катастрофами, техногенними аваріями та політичними конфліктами, які призвели до матеріальних збитків, величезних людських жертв з заповіданням шкоди природі та біорізноманіттю, що в окремих випадках не підлягають відновленню. На жаль, «ефект» від цього повною мірою вплине на майбутнє покоління. Загальне розуміння проблем збереження ресурсів для можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби призвело до необхідності вироблення основних концептуальних положень сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку суспільства має досить тривалу історію становлення. Її виникненню і розробленню сприяли об'єктивні передумови, що склалися у світі наприкінці ХХ століття. Основною з них стало те, що існуюча традиційна концепція економічного зростання, орієнтована на постійне нарощування об'ємів національного виробництва, збільшення доходу і досягнення високої економічної ефективності, сприяла наростанню

суперечностей між суспільством і природою.

Поняття сталого розвитку (від англ. *sustainable development*) є доволі суперечливим, оскільки об'єднує два протилежні розуміння: сталість (стійкість) і включає: «*sustain*», що означає підтримувати та «*able*» – той, що має здатність) і розвиток (рух уперед) (поняття «*development*» однозначно вказує на розвиток, еволюцію, зростання, покращення, вдосконалення). В такому словосполученні присутня суперечність, оскільки розвиток передбачає зміну, а сталість – стабільність. Звідси, окремі дослідники піддають сумніву точність перекладу даного словосполучення і стверджують, що більш точний переклад цього словосполучення – «підтримуваний розвиток», тобто розвиток, який підтримує рівновагу. Поняття сталого розвитку є офіційним дослівним перекладом англійського формулювання «*sustainable development*», де основну увагу приділяють прикметнику «*sustainable*» (стійкий, рівноважний, збалансований, самопідтримуваний), корінь якого – «*sustain*» (підтримувати щось на деякому рівні) надійшов до англійської у видозміненому вигляді зі старофранцузького відповідника «*soustenir*» (дієслово в аналогічному значенні) [8].

Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку в 1987 році дала таке визначення стійкому розвитку: «Сталий розвиток – цей такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Таке трактування включає два ключові поняття:

1) поняття потреб, зокрема потреб, необхідних для існування найбідніших верств населення, які повинні бути предметом першочергового пріоритету;

2) поняття обмежень, обумовлених станом технології і організацією суспільства, що накладаються на здатність

навколишнього середовища задовольняти нинішні і майбутні потреби» [1].

Базою сталого розвитку суспільства є природно-гуманітарний синтез людини і природи. Завдяки інтелекту людини, її розуму і етичному ставленню до навколишнього середовища економічна система повинна бути адаптованою до природи і суспільства, що мало б стати вирішальним фактором економічного розвитку в постіндустріальному суспільстві.

Сталий розвиток на рівні підприємства – це підхід до управління бізнесом, заснований на створенні довгострокової цінності для широкої групи стейкхолдерів, що включає серед інших майбутні покоління, здійснюється шляхом збалансованого управління економічними, екологічними і соціальними факторами.

Узгодження економічної, соціальної і екологічної точок зору та їх переклад мовою конкретних заходів, що є засобами досягнення сталого розвитку, – завдання величезної складності, оскільки всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися збалансовано. Так, має бути забезпечено баланс між природою і суспільством (безпосередньо – економікою); баланс усередині суспільства на сучасному етапі його розвитку (між окремими країнами і їхніми регіонами); баланс між сучасним і майбутнім станом людства як деякою «цільовою функцією» розвитку (вимога зберегти життєві ресурси природи для майбутніх поколінь) [1].

Можна зробити висновок, що збалансованість є стрижнем концепції сталого розвитку, що актуалізує її значення. Проте існує ряд обмежень, які не дозволяють забезпечити реалізацію її цільових установок. Так, у концепції сталого розвитку було вміщено всі сучасні світові проблеми (навколишнє середовище, бідність, диференціація країн за рівнем життя, дефіцит ресурсів, тероризм, рівноправність жінок, виховання і освіта, наркотики і т. д.). Те, що всі ці питання обговорені, звичайно, добре; погано те, що

вони несистематизовані, не виявлена їхня спільність, не підкреслені їхні загальні корені, а тому і не знайдені адекватні підходи до вирішення (намагатися вирішувати їх як незалежні – справа безнадійна). У результаті відбулася ідеологізація сталого розвитку, що призвело до окреслення в її межах курсу на розширення матеріального споживання, тоді як ідея сталого розвитку припускає його обмеження на користь загального блага. Перетворення концепції сталого розвитку в масову ідеологію обертається спрощенням – краще сказати, знищенням самої ідеї. Отже, все більшого значення набуває необхідність реалізації практичного інструментарію сталого розвитку на базовому рівні його впровадження – підприємстві.

Механізм сталого розвитку підприємства повинен містити систему цілей, завдань, функцій, принципів та методів, що визначають внутрішню організацію та задають порядок взаємодії та напрямки впливу механізму. Зміст та структуру такого механізму слід розглядати як своєрідні керовані параметри сталого розвитку.

Варто наголосити на важливості розуміння основних принципів концепції сталого розвитку підприємства. Для цього розглянемо 4 базові принципи, запропоновані до реалізації в стандарті BS 8900-1:2013 [9]. До них належать: інклюзивність, чесність (сумлінність), керівництво (лідерство) та прозорість. Інклюзивність у контексті принципу сталого розвитку підприємства означає чітко виражений намір чи політику залучення ключових зацікавлених сторін до розробки організаційної стратегії, планування та керівництва. Чесність (сумлінність) – це дотримання законів та набору загальноприйнятих етичних норм. Ці цінності повинні лежати в основі всіх дій, що вживаються керівництвом підприємства, а також бути відкритими, щоб не було сумнівів у тому, що лежить в основі нинішніх та майбутніх дій

менеджменту і як вони можуть вплинути на суспільство, економіку та навколишнє середовище. Керівництво (лідерство) – це позиція відповідальності, яка може бути розділена або повністю належати окремій особі, спільноті чи підприємству. Підприємство несе відповідальність за управління всіма аспектами своєї діяльності на всіх етапах його життєвого циклу, від початку до остаточної ліквідації. Прозорість – це відкритість щодо рішень та дій, які впливають на суспільство, економіку та навколишнє середовище, та готовність повідомляти про них ясно, точно, своєчасно, чесно та повно.

Поряд з вищевказаними до ключових принципів сталого розвитку підприємства відносяться наступні положення [4, 6]:

- вирішення задач, що безпосередньо стосуються розвитку як сучасного, так і наступного поколінь, рівноправних в ресурсних потребах;

- динамічність: найчастіше, перетворення у певному параметрі діяльності організації зумовлюють перетворення в інших. Відповідно, в кожен період часу підприємство визначається певною сукупністю характеристик, що відображають ефективність виробничо-фінансової діяльності;

- можливість балансу економічної та екологічної складових: реалізація такого рівня розвитку, при якому індивіди виробничої сфери або іншої економічної сфери діяльності мають мінімальний нищівний вплив на довкілля;

- адаптивність та гнучкість: кожна організація є відкритою системою, що має бути гнучкою, здатною пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі задля можливості стійкого та конкурентоспроможного існування на ринку в довгостроковій перспективі. Тому необхідною умовою цього принципу є здатність до прийняття стратегічних управлінських рішень;

- цілісність, а саме: можливість оновлення, пошук необхідних елементів та

перетворення в новітню систему, із одночасним підтриманням фінансової рівноваги. Цей принцип є фактором, який відображає результативність діяльності, а саме наскільки ефективним є баланс та пропорційність окремих складових діяльності: операційної, фінансової та інвестиційної;

- цілеспрямованість: забезпечення такого взаємозв'язку між складовими, який би дозволив підтримувати стимули стійкого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі;

- можливість балансу економічної та соціальної складових, що полягає в максимальному задоволенні попиту населення ресурсами, створеними в результаті економічного розвитку.

Нині визначено різні підходи до забезпечення сталого розвитку, зокрема: процесний, системний, комплексний, маркетинговий, динамічний, поведінковий, кількісний, адміністративний, ситуаційний, інтегральний, нормативний підхід. Узагальнюючи наукові підходи щодо питання сталого розвитку підприємства, слід зазначити, що розвиток підприємства є сукупністю змін його якісного стану (як системи), що відбуваються внаслідок взаємодії функціональних елементів зовнішнього та внутрішнього походження на різних рівнях реалізації його потенціалу. У сучасних умовах функціонування для стабільності своєї роботи підприємства змушені синергетично підходити до використання різних підходів, які б дозволяли їм розвиватися в довгостроковій перспективі. Тому знання дієвих інструментів, які дозволяють їм керувати своїм розвитком, потребують подальшого вивчення та систематизації.

Системно-синергетичний підхід до забезпечення сталого розвитку підприємства включає такі етапи дослідження:

1. Виявлення основних пріоритетів сталого розвитку підприємства, як системи чи його окремих видів діяльності, структурних підрозділів та інших

організаційних складових, як його окремих елементів.

2. Визначення основних критеріїв оцінки сталого розвитку підприємства, а також основних обмежень та умов її забезпечення.

3. Виявлення основних чинників, які впливають на зміну сталого розвитку підприємства.

4. Розробка моделі сталого розвитку підприємства.

5. Оптимізація роботи з досягнення сталого розвитку підприємства.

6. Визначення оптимальної схеми управління сталим розвитком підприємства.

Насамперед для досягнення цілей сталого розвитку підприємства необхідний набір інструментів-регуляторів, які класифікуються залежно від їх призначення (основні та допоміжні); від місця утворення та застосування (внутрішні та зовнішні); від виду дії (прямої та непрямої); від тривалості використання (безстрокової та тимчасової дії). До внутрішніх інструментів-регуляторів сталого розвитку належать: модернізація виробничо-технічної бази; фінансова, дивідендна та інвестиційна політика; наявність Фонду сталого розвитку підприємства; запровадження принципів ощадливого виробництва, зокрема здійснення заходів щодо зниження витрат; формування політики взаємодії з організаціями – найближчими бізнесовими партнерами. До зовнішніх інструментів-регуляторів сталого розвитку належать: розробка програм економічного, соціального та екологічного розвитку; стратегічне, тактичне та оперативне планування сталого розвитку підприємства; співробітництво зі стейкхолдерами щодо нормативної бази сталого розвитку підприємства (з амортизаційної, митної та кредитно-фінансової політики); створення змішаних форм мотивації співробітників (матеріальна та нематеріальна винагорода, покращення житлових умов); проекти

щодо створення сприятливого корпоративного клімату; створення змішаних форм мотивації організацій – найближчих бізнес-партнерів; навчання персоналу за принципами сталого розвитку підприємства; співробітництво з освітніми установами всіх рівнів; співробітництво з територіальними органами управління всіх рівнів; інформаційні інструменти-регулятори.

Появі нових шляхів вирішення екологічних проблем підприємств сприяють процеси цифрової трансформації, оскільки цифрові технології дозволяють впроваджувати більш екологічні та безпечні методи виробництва, що знижують негативний вплив на довкілля.

Переваги розвитку цифрових технологій можуть бути використані не лише як інструмент підвищення ефективності операційних процесів, а й як спосіб забезпечення сталого розвитку. За даними Всесвітнього економічного форуму [10], застосування сучасних технологій здатне прискорити досягнення принаймні 10 із 17 сформульованих ООН Цілей сталого розвитку. Цифровізація у зв'язку з реалізацією ЦУР у 2019 році стала центральною темою низки експертних доповідей міжнародних організацій, автори яких звертали увагу на те, що вона є інструментом сприяння сталому розвитку одразу у трьох напрямках, а саме зниження екологічних ризиків, підвищення соціальної справедливості та забезпечення ефективності управлінських процесів.

По-перше, цифровізація сприятиме зниженню екологічних ризиків. Одним із елементів практичної реалізації стратегій сталого розвитку у сфері екології можна вважати принцип найкращої доступної технології, який зазначено у нормативних актах про природокористування у всьому світі. Підприємства високого рівня цифрової зрілості внаслідок інтелектуального управління виробничими процесами мають можливості для зниження утворення відходів, надвиробництва та споживання енергії.

Виробничі компанії пов'язані з електростанціями і можуть планувати енергоємні завдання при природному надвиробництві енергії за рахунок енергії вітру або сонця. Надлишок енергії може бути використаний іншими компаніями або приватними домогосподарствами на околицях. Інтелектуальні виробничі системи вимагають масивних центрів обробки даних для обробки та підтримки їх мережевих потреб, які споживають велику кількість енергії, а ресурси, необхідні для виробництва енергії, негативно впливають на довкілля. Можливе збільшення утворення електронних відходів. Зростання кількості інформаційних пристроїв також створює додаткове навантаження на довкілля. Перехресні зв'язки в ланцюжках створення вартості в умовах цифровізації відкривають нові можливості для реалізації замкнених життєвих циклів продуктів та промислового симбіозу. Життєві цикли продуктів із замкнутим циклом здатні підтримувати продукти у життєвих циклах, що складаються з кількох етапів використання з відновленням або повторним використанням між ними.

По-друге, експерти припускають, що цифровізація сприятиме соціальній інтеграції, зниженню нерівності, розвитку грамотності, а також підвищенню фінансової інклюзії. Цифровізація значно полегшує доступ до знань, які, на відміну від матеріальних ресурсів, неможливо вичерпати. За допомогою такого механізму збільшується суспільна вигода від знань. Підприємство як частина суспільства також отримує цю перевагу, наприклад у вигляді підвищення компетентності та обізнаності своїх співробітників. У цьому ж дослідженні описується ще один цікавий цифровий механізм – диверсифіковане фінансування. Багато проєктів у традиційній економіці фінансуються одним або декількома великими стейкхолдерами, що робить ці проєкти сильно залежними від їх рішень чи фінансового стану. Диверсифіковане фінансування, яке стало доступним

завдяки цифровізації, дозволяє розподілити витрати на реалізацію різних проєктів між великими групами зацікавлених сторін, знижуючи ризики, пов'язані з виходом із проєкту одного з учасників.

По-третє, цифровізація може впливати і на ефективність процесів, пов'язаних з управлінням сталим розвитком. Наприклад, використання технології великих даних дозволяє покращити взаєморозуміння між зацікавленими сторонами та ефективніше досягати поставлених завдань у сфері сталого розвитку. Високий рівень цифровізації дозволяє стейкхолдерам простіше та швидше отримувати необхідну інформацію про діяльність компанії, і таким чином інформаційна прозорість, у свою чергу, знижує асиметрію інформації між сторонами та сприяє прийняттю раціональніших рішень.

Нині вітчизняні підприємства можуть вибирати різні альтернативні стратегії сталого розвитку, серед яких слід виділити наступні [11]:

- вступна стратегія (introverted) – стратегія пом'якшення ризиків, що зосереджує увагу на законодавчих та інших зовнішніх стандартах, які стосуються екологічних і соціальних аспектів;

- екстраверт (extroverted) – легітимізуюча стратегія, яка зосереджується на зовнішніх зв'язках, отриманні ліцензій;

- консервативна стратегія (conservative) – стратегія ефективності, що фокусується на екологічній ефективності та екологічно чистому виробництві;

- прозорлива (передбачлива, далекозора) (visionary) – цілісна стратегія сталого розвитку, яка враховує питання сталого розвитку в усіх бізнес-процесах, а конкурентоспроможні переваги на основі диференціації та інновацій забезпечують клієнтам та зацікавленим сторонам унікальні переваги.

Вигоди від вибору стратегії сталого

розвитку отримують як самі підприємства (зниження витрат і ризиків ведення бізнесу, посилення ринкових позицій, збільшення репутації бренду, підвищення конкурентоспроможності підприємства тощо), так і навколишнє середовище та суспільство у вигляді вирішення окремих екологічних чи соціальних проблем.

Висновки. Таким чином, сучасні трансформаційні зміни вимагають узгодженості та вироблення такого бачення розвитку підприємств, яке дозволило б у сьогоденні швидко змінюваних умовах економіки надавати ті інструменти, ресурси, можливості, які здатні були б забезпечити їх перехід на новий якісний рівень розвитку, сприяючи досягненню цілей економічної, екологічної та соціальної ефективності. Такий тип розвитку отримав назву сталого і на рівні підприємства під ним слід розуміти підхід до управління бізнесом, заснований на створенні довгострокової цінності для широкої групи стейкхолдерів, що включає серед інших майбутні покоління, шляхом управління економічними, екологічними і соціальними факторами. Реалізація стратегії сталого розвитку на підприємстві ґрунтується на відповідному механізмі, який повинен містити систему цілей, завдань, функцій, принципів та методів, що визначають внутрішню організацію та задають порядок взаємодії та напрямки впливу механізму. Інструментальне забезпечення реалізації процесів сталого розвитку підприємств в умовах цифровізації суспільства розширюється за рахунок впровадження цифрових технологій в систему сталої виробничо-господарської діяльності, що сприяє підвищенню операційної ефективності, зниженню екологічних ризиків, зростанню соціальної справедливості та ефективності управлінських процесів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brundtland G. H. Our Common Future: International Commission on

Environment and Development. Oxford: Oxford University Press, 1987. 512 p.

2. Daly H. E. Towards a Steady State Economy. San Francisco: Freeman. Steady-State Economics (2nd ed.). Washington, D.C.: Island Press. 1973. 339 p.

3. Meadows D.H., Randers J., Behrens W.W. The Limits to Growth Universe Books, New York, NY. 1972. 161 p.

4. Дикань В. Л., Токмакова І. В. Розвиток еколого-економічного управління на підприємствах України в умовах євроінтеграції : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2008. 150 с.

5. Дорогунцов С. І., Ральчук О. М. Сталий розвиток і безпека: аспекти сполучення. К. : Т-во «Знання України», 2002. 34 с.

6. Кирич Н. Б., Мельник Л. М., Погайдак О. Б. Сталий розвиток суб'єктів господарювання: сутність та фактори впливу (європейські акценти). *Вісник економічної науки України*. 2015. № 2. С. 151–155. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2015_2_31 (дата звернення: 21.11.2023).

7. Харічков С. Змістовні акценти стратегічного бачення моделі сталого розвитку України. *Економічні інновації*. 2013. Вип. 53. С. 316–321.

8. Гречко А. В. Методичні підходи оцінювання сталості розвитку продуктивних сил регіонів України. *Ефективна економіка*. 2018. № 8. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7259> (дата звернення: 18.12.2023).

9. BS 8900-1:2013. Managing sustainable development of organizations. URL:

<https://www.thenbs.com/PublicationIndex/documents/details?Pub=BSI&DocID=309805> (last accessed: 29.11.2023)

10. The global growth story of the 21st century: driven by investment and innovation in green technologies and artificial intelligence. World Economic Forum. 2023. 13 Jan. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/01/glo>

bal-growth-story-of-the-21st-century-lse-grantham-systemiqdavos2023/ (last accessed: 15.12.2023)

11. Baumgartner R. J. Managing Corporate Sustainability and CSR: A Conceptual Framework Combining Values, Strategies and Instruments Contributing to Sustainable Development. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2013. Vol. 21. Issue 5. P. 258–271.

REFERENCES

1. Brundtland G. H. (1987) Our Common Future: International Commission on Environment and Development. Oxford: Oxford University Press. 512 p.

2. Daly H. E. (1973) Towards a Steady State Economy. San Francisco: Freeman. Steady-State Economics (2nd ed.). Washington, D.C.: Island Press. 339 p.

3. Meadows D. H., Randers J., Behrens W. W. (1972) The Limits to Growth Universe Books, New York, NY. 161 p.

4. Dykan V. L., Tokmakova I. V. (2008) Rozvytok ekologo-economichnogo upravlinnja na pidpruemstvach Ucrainu v umovach evrointegrazii [Development of ecological and economic management at Ukrainian enterprises in the context of European integration]. Harcov : USU of RT. (in Ukrainian)

5. Dorohuntsov S. I., Ralchuk O. M. (2002) Stalyi rozvytok i bezpeka: aspekty spoluchennia. [Сталий розвиток і безпека: аспекти сполучення] К. : Т-во «Znannia Ukrainy». 34 p. (in Ukrainian)

6. Kyrych N.B., Melnyk L.M., Pohaidak O.B. (2015) Stalyi rozvytok subiektiv hospodariuvannia: sutnist ta faktory vplyvu (Yevropeiski aktsenty) [Sustainable development of business entities: the essence

and factors of influence (European accents)]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. No. 2. P. 151-155. URL:

<https://core.ac.uk/download/pdf/87391359.pdf> (accessed 21.11.2023).

7. Kharichkov S. (2013) Zmistovni aktsenty stratehichnoho bachennia modeli staloho rozvytku Ukrainy. [Meaningful accents of the strategic vision of the sustainable development model of Ukraine]. *Ekonomichni innovatsii*. Vyp. 53. S. 316–321.

8. Hrechko A. (2018) Methodical approaches of estimation of sustainability of development of productive forces of regions of Ukraine. [Methodical approaches to assessing the sustainability of the development of productive forces in the regions of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. [Online]. Vol. 8. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7259> (Accessed 18 Dec 2023).

9. BS 8900-1:2013. Managing sustainable development of organizations. URL:

<https://www.thenbs.com/PublicationIndex/documents/details?Pub=BSI&DocID=309805> (last accessed: 29.11.2023)

10. The global growth story of the 21st century: driven by investment and innovation in green technologies and artificial intelligence. World Economic Forum. 2023. 13 Jan. URL:

<https://www.weforum.org/agenda/2023/01/global-growth-story-of-the-21st-century-lse-grantham-systemiqdavos2023/> (last accessed: 15.12.2023)

11. Baumgartner R. J. (2013) Managing Corporate Sustainability and CSR: A Conceptual Framework Combining Values, Strategies and Instruments Contributing to Sustainable Development. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. Vol. 21, issue 5. P. 258-271.